

GRAĐANSKI

Kriza ideja

Pišu: Vladimir Pavićević i Daliborka Uljarević

Sudeći po posljedicama mnogobrojnih kriza koje živimo moglo bi se reći da je nedovoljno onih aktera koji stvaraju rješenja. Upravo to pokazuje da je od svih kriza najveća kriza ideja.

Svakodnevno slušamo o krizi. U dužem vremenskom periodu zasuti smo informacijama o svjetskoj ekonomskoj krizi. Ne jenjava ni kriza ni rasprava o njoj. Potom je postala aktuelna kriza eura, koja je toliko velika da potresa čitavi sistem Evropske unije i traži institucionalne promjene u njenom funkcionisanju. Balkan je u krizi već decenijama, varira samo njen intezitet i težina. U Crnoj Gori se, takođe, govori o krizama. Ekonomskoj, koja otkriva da nedopustivo veliki broj građana i građanki životari na egzistencijalnoj ivici. Političkoj, koja se manifestuje krizom u vladajućoj koaliciji, a koja dobro tlo nalazi u slabašnom premijeru koji teško može pronaći snažan oslonac u bilo kojoj tački izvan one koju svojim uticajem direktno ostvaruje predsjednik njegove stranke.

Kud god da se okrenemo, suočavamo se sa krizom i krizama. Toliko se često susrijećemo sa njihovim opisima i manifestacijama da smo skoro zaboravili da mislimo o tome bavi li se neko rješavanjem ovih velikih problema. Sudeći po posljedicama mnogobrojnih kriza koje živimo moglo bi se reći da je nedovoljno onih aktera koji stvaraju rješenja. Upravo to pokazuje da je od svih kriza najveća kriza ideja. Ovaj stav važi kako za Crnu Goru tako i šire, odnosno čini se da je dijagnoza planetarno primjenljiva. Usmjerićemo se, ipak, na krizu ideja kojoj smo svjedoci u Crnoj Gori i koja nas direktno najviše pogađa.

Predstavnici političkih stranaka vladajuće koalicije upravljaju Crnom Gorom jako dugo. Taj period bio je ispunjen velikim brojem problema koji su se transformisali u krize. Kriza u kojoj se nalazi Kombinat aluminijuma (KAP) npr. traje godinama, govori se i o decenijama. Nikšićka željezara je u skoro pa jednakom stanju, kao i brojna sada već propala preduzeća na sjeveru i jugu, a štrajkovi radnika, sindikalnih aktivista raznih profesija i studenata otkrivaju probleme u svakoj od oblasti koja je predmet protesta. No, mnogo veći problem od problema koji danas motivišu aktere da debatuju, protestuju ili komentarišu momente kriza jeste zapravo nerješavanje nagomilanih problema.

Slučaj KAP-a, kao paradigmatičan, se razvija kroz neprestano odlaganje održivog rješenja. Nemoć ili neznanje donošenja pravih odluka u pravo vrijeme se obično vraća kroz enormne račune – dvadeset i više miliona eura, kao što smo ovih dana saznali. I drugi problemi koji su na čekanju imaće svoju cijenu, a redovne platiše ovih odlaganja biće građani i građanke. Sve to nam jasno govori da vladajuća crnogorska koalicija nije u stanju da stvara ideje kako bi, kao izabrana i odgovorna vlast, upravljala problemima i na koncu ih i rješavala. Ova bezidejnost je svoj čvrst temelj pronašla i u skoro pa endemskoj korupciji i vješto plasiranoj ideji da ne postoji neko drugi ko bi u istim okolnostima radio kvalitetnije.

Tako dolazimo do djelovanja opozicionih stranaka u Crnoj Gori i pitanja ima li ideja za rješavanje problema a da one stižu iz ovog tabora. Sudeći po mehanizmima borbe i prijedlozima koje slušamo, ne bi se moglo zaključiti da je ova politička strana naročito inventivna i bogata idejama koje samo što nijesu dočekale priliku da doprinesu boljem životu građana i građanki. Nikako da produkuju ni bazičnu formulu koja bi obezbjedila redovnu i izbornom voljom građana i građanki potvrđenu smjenu vlasti u Crnoj Gori. Jedna vrsta nemoći opozicionih aktera samo dijelom je opravdiva tvrdnjom da ne postoje uslovi za fer političko takmičenje. Šansa se ukazala kada se višegodišnji premijer i predsjednik Crne Gore povukao sa

državnih funkcija i sačuvao samo partijsku poziciju, ali ni u toj situaciji nismo saznali ništa posebno o tome kako bi za crnogorske građane i građanke bilo bolje da su drugi na vlasti.

Na primjerima djelovanja vlasti i opozicije u Crnoj Gori mogli bismo graditi tezu o obostranom nemanju ideja kao najvećoj krizi o kojoj možemo da pišemo. Ni sa jedne ni sa druge strane ne stiže bilo kakva vijest ili mišljenje koje bi zamirisalo na inovaciju i promišljanje. Sve se svelo na taktiku i dnevopolitičko nadgornjavanje. Otud je i sve prisutnija rezignacija i otpor građana i građanki prema politici. Sfera politike se kod nas ne doživljava kao izvorište koncepata i praktičnih prijedloga za rješavanje problema, što bi ona trebala biti, već kao teren na kojem će se dijeliti resursi i privilegije. U takvom ambijentu nikakvu šansu ne mogu dobiti oni koji misle i stvaraju, a za svakoga ko ima ideju brzo se prikači etiketa čudaka. A potom se čudom čudimo zašto su uslovi života za najveći broj građana i građanki loši i zašto se stalno vrtimo u začaranom krugu problema.

Najvažnije pitanje je pitanje izlaza. Ako smo saglasni da u osnovi naših problema stoji kriza ideja, postoji li išta što bismo, kao građani i građanke, mogli da učinimo da se pomjerimo sa mjesta na kojem predugo stojimo? Analiza ovoga što imamo i razumijevanje uslova u kojima živimo je početak. Moglo bi da slijedi osmišljavanje inicijativa samih građana i građanki kojima bi se polako zaobilazila mreža stranačkih posrednika. Naša kriza ideja u politici je utemeljena u partokratskom sistemu, pa bi se isticanjem subjektiviteta građanstva makar nagovijestila borba sa partokratijom. Ono što je građansko u Crnoj Gori sposobno je da stvara ideje, samo i ono treba prethodno da izađe iz svoje krize nevjerice i nemoći.

Uljarević je izvršna direktorka, a Pavićević programski direktor Centra za građansko obrazovanje (CGO)